

ВЛАСЕНКО В.М.

**ЛИСТУВАННЯ К.МАЦІЄВИЧА З С.ПЕТЛЮРОЮ 1920-1923 рр. ЯК
ДЖЕРЕЛО З ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЕМІГРАЦІЇ У РУМУНІЇ**

Охарактеризовано діяльність української еміграції у Румунії крізь призму листування К.Мацієвича з С.Петлюрою у 1920-1923 рр.

Епістолярний жанр - важливе історичне джерело. Воно відтворює конкретне історичне середовище в усій його повноті, відображає такі сторони історичних подій, про які в інших джерелах не йдеться. На межі ХХ-ХХІ ст. посилюється інтерес істориків до епістолярію відомих громадсько-політичних діячів, які брали активну участь в Українській революції 1917-1921 рр. і згодом опинилися в еміграції. Це - епістолярна спадщина В.Винниченка, М.Грушевського, В.Липинського, С.Петлюри, Є.Чикаленка та інших.

Нинішнього року виповнюється 130 років від дня народження відомого українського державного діяча, Голови Директорії і Головного Отамана військ УНР, керівника Державного Центру УНР в еміграції Симона Васильовича Петлюри (1879-1926). Серед його найближчих соратників був громадсько-політичний діяч¹ і дипломат², один із лідерів Української радикально-демократичної партії³ й української політичної еміграції у Румунії і Чехо-Словацькій Республіці⁴, вчений-агроном й економіст⁵ Кость Адріанович Мацієвич (1873-1942).

Ці дві непересічні особи познайомилися у 1899 р., коли К.Мацієвич переїхав із Сум до Полтави, обійнявши посаду секретаря місцевого товариства сільського господарства. Він був членом Полтавської української громади й опікувався українським гуртком гімназистів і семінаристів, до якого належав і С.Петлюра⁶. Це знайомство, а потім і спільна робота у Центральній Раді, Генеральному Секретаріаті, Всеукраїнському земському й Українському національному союзам, на державних посадах періоду Директорії УНР і в еміграції тривали аж до вбивства С.Петлюри у 1926 р. Після цієї трагічної події Кость Адріанович входив до складу Міжорганізаційного комітету для вшанування пам'яті С.Петлюри, написав спогади про спільну роботу з Симоном Васильовичем на земській ниві⁷.

До наукового обігу вже введено чимало листів С.Петлюри до К.Мацієвича⁸, проте донедавна залишалися невідомими зворотні листи. Автором статті у фонді Міністерства закордонних справ УНР (3696) Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України виявлено і частково опубліковано⁹ 20 листів К.Мацієвича до С.Петлюри, в тому числі 6 рукописних і 14 машинописних. Листування охоплює період з 1920 до 1923 р., коли Кость Адріанович очолював Надзвичайну дипломатичну місію (НДМ) УНР у Румунії. 8 листів надруковано й 1 написано на бланку голови НДМ. Більшість листів має форму відповідей на поставлені С.Петлюрою питання, проте у них подано також роздуми та поради К.Мацієвича щодо вирішення інших проблем.

Власенко Валерій Миколайович - кандидат історичних наук, доцент Сумського державного університету

Листи містять різноманітну інформацію про міжнародну ситуацію у зазначений період та українське питання на міжнародній арені, українсько-румунські, українсько-польські, румунсько-польські, румунсько-російські відносини, діяльність керівника Директорії УНР, голови НДМ УНР у Румунії, Уряду УНР та окремих його міністрів, підготовку та здійснення Другого Зимового походу армії УНР, перспективи української політичної еміграції тощо. Про широту описаних у листах проблем свідчить те, що у них згадано 133 прізвища, в тому числі українських емігрантів у Румунії - 13, українських громадсько-політичних і військових діячів - 73, антибільшовицьких російських - 12, більшовицьких - 6, румунських - 16, польських - 6, західноєвропейських й американських діячів - 7. Крім того, подано 10 криптонімів, більшу частину з яких розшифровано автором. Чимало уваги К.Мацієвич приділив життю українських емігрантів у Румунії. Саме тому автор поставив собі за мету охарактеризувати діяльність української еміграції у цій країні крізь призму листування К.Мацієвича з С.Петлюрою. Зауважимо, що автор спеціально не розглядає у статті дипломатичну діяльність НДМ та її окремих урядовців, а згадує цей представницький орган лише у контексті життя української еміграції у Румунії.

У 1920-1921 рр., коли Армія УНР вела бойові дії з більшовиками на території України, а Уряд УНР вже певний час перебував за межами країни, питання української еміграції не стояло на порядку денному діяльності Уряду УНР і його дипломатичних представництв, оскільки передбачалося повернення співвітчизників на батьківщину. Тому справи української еміграції не знайшли широкого висвітлення у листуванні.

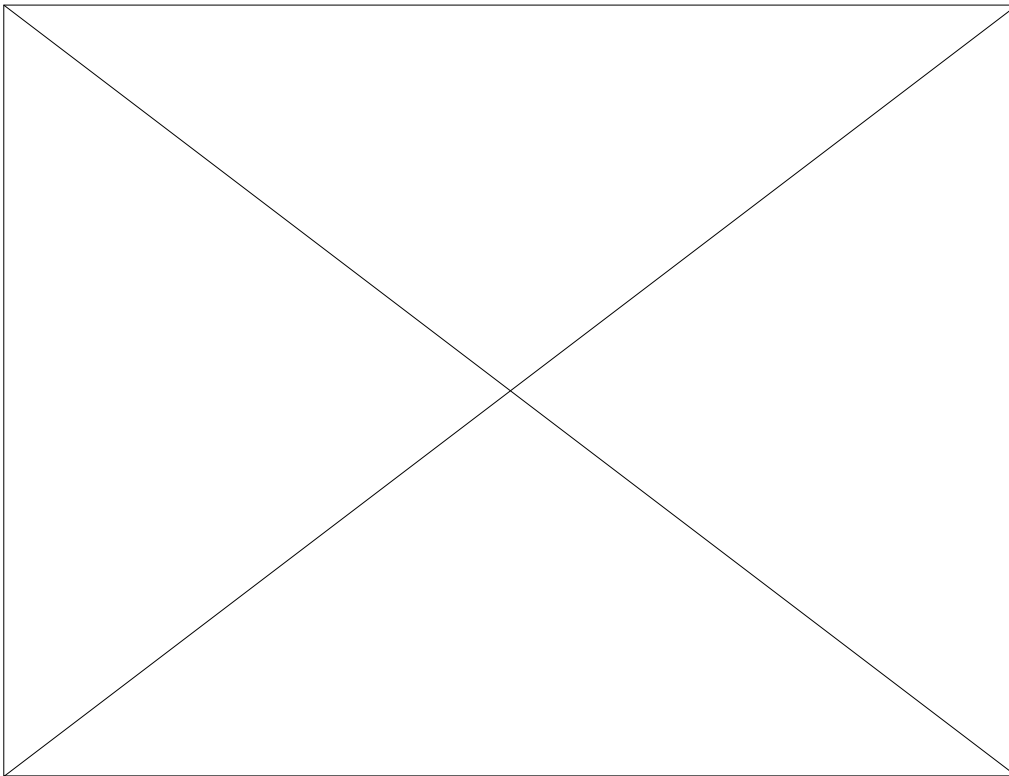
Українська еміграція у Румунії складалася з інтернованих старшин і козаків Армії УНР, вояків Російської армії колишнього Румунського фронту й армії генерала Врангеля, службовців Уряду УНР і закордонних філій українських просвітніх, кооперативних і комерційних організацій, біженців з різних регіонів України, захоплених радянською владою. За припущеннями В.П.Трощинського, у першій половині 1920-х років емігрантів у цій країні було від 3 до 5 тис. осіб¹⁰.

Вперше К.Мацієвич згадує про українських емігрантів - інтернованих вояків армії УНР у листі від 28 лютого 1921 р. Йдеться про табори інтернованих у Брашові і Текучію (нині - місто Текуч), щомісячну грошову допомогу інтернованим з боку НДМ¹¹. У травні того ж року Кость Адрианович інформує Голову Директорії про дві новини. Перша - видання у Чернівцях з ініціативи і на кошти (10 тис. леїв - В.В.) НДМ тижневика "Народний голос". Перші два номери вийшли за редакцією відомого буковинського громадського діяча, доктора права, адвоката, журналіста Лева Когута, проте через "нерозуміння ним напрямку видання" третій номер редагував сам К.Мацієвич. Після виходу ще кількох номерів тижневик припинив своє існування і відновився лише 1923 р. Друга новина - крадіжка урядовцем Місії О.Кравцем іноземної валюти з каси НДМ на загальну суму 300 тис. леїв. Про цю прикру подію Кость Адрианович збирався безпосередньо доповісти С.Петлюрі у Тарнові, оскільки вважав, що і сам несе за це персональну відповідальність¹².

У вересні 1921 р. К.Мацієвич повідомляв про заходи НДМ у справі відкриття у Кишиневі філії Товариства Червоного Хреста, яка б надавала медикаменти і допомогу не тільки інтернованим воякам, але і військовим

підрозділам полковника А.Гулого-Гуленка на випадок форсування ними Дністра з румунського берега¹³.

У листі від 12 жовтня того ж року йшлося про те, що організація філії Товариства Червоного Хреста відкладається до створення у Румунії єдиного органу української еміграції у цій країні - Громадсько-допомогового комітету. Саме цей комітет і повинен був узяти на себе справу відкриття різноманітних громадських організацій та надання їм реальної підтримки. Повідомлялося також про те, що румунське військово-міністерство офіційно порадило Місії стримувати біженців й інтернованих від ворожої агітації проти більшовиків, оскільки ні уряд Румунії, ні її військові не бажали на той момент війни з більшовиками¹⁴.

Фрагмент листа К.Мацієвича до С.Петлюри

Після того, як наприкінці 1921 р. зазнала невдачі спроба підняти повстання в Україні (Другий Зимовий похід), примарними стали сподівання десятків тисяч наших співвітчизників повернутися на батьківщину. Перед лідерами української еміграції постало питання про впорядкування життя емігрантів у країнах їх перебування, що знайшло висвітлення і в листуванні К.Мацієвича з С.Петлюрою 1922-1923 рр.

У серпні 1922 р. Кость Адріанович писав про його знайомство з журналістом, редактором часопису “*Бухарестські новини*” Ноєм Беноні, який спочатку негативно ставився до С.Петлюри “*на ґрунті жидівських погромів*”, проте коли “*познайомився з нашою Місією і тими матеріалами, які маютьесь у нас по справі погромів, то він цілком змінив свої погляди і розпочав працю по*

організації Українсько-жидівського зближення. Як наслідок цієї спільної з нашою Місією праці в Румунії організувавсь Українсько-жидівський Комітет, заступником голови якого тепер і перебуває Н.С.Беноні”. К.Мацієвич пропонував С.Петлюрі дати журналісту інтерв'ю, яке б і було надруковане на сторінках часопису. “Для нашої справи тут, - писав голова НДМ, - це матиме надзвичайно велике значіння, бо ще і досі серед великої кількості жидівської еміграції вона органічно зв'язується з погромами. Місія наша робить все для того, аби перебороти цю брехливу і неправдиву інерцію, але певне Ваше слово буде мати виключний авторитет і зміцнить нашу позицію”¹⁵.

Найважливішою проблемою, що обговорювалася у листах К.Мацієвича до С.Петлюри, була справа об'єднання української еміграції на засадах самостійної і соборної держави. Кость Адріанович пропонував створення національного центру (комітету) не зверху, а шляхом громадської ініціативи, як це мало місце перед повстанням проти гетьмана П.Скоропадського у 1918 р. “Треба утворити якійсь Український загальний комітет, який би розпочав збирання людей на ново. Ніяка реконструкція нашого Уряду не зможе його поставити знову на чільне місце нашого руху тому, що зараз ніхто не може серйозно ставитися до нас, як до Державної організації... і для Європи зараз такий Комітет матиме більший авторитет, як наш Уряд”¹⁶.

Центр повинен утворитися, на думку К.Мацієвича, на базі “представництва, обраного еміграційними з'їздами та ріжними фактично існуючими і працюючими інституціями, як то громадськими комітетами, філіями Товариства Ліги Націй” у різних країнах¹⁷. До об'єднання могли б увійти прихильники П.Скоропадського, Українського громадського комітету у Празі та Державного Центру (ДЦ) УНР. Кость Адріанович вважав, що “аби Громадський Комітет в Празі міг бути реформований на ґрунті чесної правдиво-національної коаліції, то він би повинен уявити з себе таку еміграційну Централю. По своєму становищу тут я почуваю, що ні в Румунії, ні в Польщі, ні в Австрії така Централь не може бути цілком незалежною, як в думках”, так і справах¹⁸. Цей центр повинен був зайнятися спочатку загальними для всієї еміграції справами, наприклад, культурно-освітнього характеру, а потім вже перейти до політичних справ.

Проблема створення національного центру була тісно пов'язана з питанням організації самооподаткування, тобто сплати емігрантами національного податку. Ще у квітні 1923 р. К.Мацієвич писав Голові Директорії УНР, що така система оподаткування була запроваджена у Румунії. “Наше громадянство вже призвичаїлося до неї, бо ми чимало наших справ проводимо за рахунок оподаткування і добровільних даток (внесків - В.В.) наших громадян. Свято незалежності України, бюлетені, деяка благодійна допомога і т. и., все це робиться за рахунок громадських коштів. Місія лише розпочинає справу своїм внеском, а всі останні видатки лягають на самооподаткування, так що ідея ця зустрине, я гадаю, цілком свідоме відношення”¹⁹.

Але така система могла бути життєздатною лише за умови розмежування діяльності тих установ, які збирають податок, і тих, які використовують його, наприклад, уряд УНР. Кость Адріанович зауважив: “Нам тут пощастило зберегти авторитет і нашого Уряду, і Місії, але я певен, що коли б ми замість того, аби переводити за рахунок оподаткування окремі галузі праці, перевели на нього утримання Місії, то з цього нічого б

доброто не вийшло. Навпаки, ми загубили б і свій авторитет і викликали б серед громадянства розбіжність і роз'єднання"²⁰.

Це зовсім не означало, на думку К.Мацієвича, відмови від ідеї УНР. Навпаки, він пропонував реформувати уряд УНР. *"Повинен одверто Вам признатися, - пише голова НДМ, - що авторитет його стоїть за останні часи дуже невисоко. Починаючи з того, як у нас в Уряді після першого Київського Кабінету В.Прокоповича почалися хронічні "міністерські кризи", які нарешті привели до такого скандального кабінету, як кабінет Пилипчука, з Ковалевським, міністром хліборобства і Павленком, військовим міністром, авторитет нашого Уряду безудержно котивсь до низу"*²¹. Уряд слід реформувати відповідно до нових умов. Він мусить тепер керувати вільними і незалежними від нього людьми, а не урядовцями, як це було колись. Тому сила його може бути лише у моральному й інтелектуальному рівні. Кость Адріанович висунув ідею взагалі законспірувати діяльність уряду до того часу, коли ідея УНР знову набере сили і стане актуальною.

К.Мацієвич пропонував С.Петлюрі суттєво скоротити весь державний апарат й особисто очолити активну групу ДЦ УНР. Крім нього до її складу входили б 4 дорадники з найбільш авторитетних і фахових співробітників. Перший опікувався б справами військового характеру, другий - фінансово-економічного, третій - зовнішньополітичного, четвертий - внутрішньополітичного характеру. Серед кандидатів - генерал М.Юнаків, П.Чижевський (Є.Лукаsevич), М.Василько, А.Яковлів (Я.Токаржевський-Карашевич), В.Прокопович, можливо, А.Лівицький. *"Моя схема, - пише К.Мацієвич, - дуже добра в тому відношенні, що проти зазначених людей ніхто не може сказати нічого злого. Окрім того, вона має великі переваги з того боку, що може уявляти з себе ядро справжнього національного Центру, характеру загального. Бо коли, скажемо, Ви потім до нього, з нашою допомогою, приєднаєте Мазену, Залізняка, Кедровського, Подгорського, а згодом може й д-ра Охрімовича та інших, то таким шляхом може бути покладена міцна база Єдиного Національного Центру, до якого мусять приєднатися і Празькі проводирі"*²².

Кость Адріанович докладно інформував голову Директорії про організацію громадсько-політичного й культурно-освітнього життя українських емігрантів у Румунії²³. Керівним й організаційним центром української колонії у цій країні виступала Надзвичайна дипломатична місія УНР, яка мала свій друкований орган - Бюлетень Пресового бюро НДМ. Через нього поширювалася різноманітна інформація, в тому числі і про життя емігрантів. Проте через брак коштів, неминуче закриття представництва та з метою не допустити розпорошення еміграції керівництво НДМ виступило ініціатором створення громадських організацій. К.Мацієвич писав, що у квітні-травні 1923 р. почнуть роботу кредитний кооператив як фінансово-економічна база еміграції, Українське співоче товариство "Дума" і Союз українських жінок-емігранток для вирішення справ культурного і благодійного характеру, Український народний університет для поширення освіти серед емігрантів. Йшлося також і про видання власного часопису²⁴.

У листі від 2 травня того ж року голова НДМ писав про створення у Бухаресті філії Українського товариства (прихильників) Ліги Націй (ФУТЛН)²⁵, а у перспективі - і Громадсько-допомогового комітету²⁶. Саме ці дві організації,

на його думку, і повинні були здійснювати громадсько-політичну, культурно-освітню і взагалі об'єднану роботу серед емігрантів. Кошти на їх утворення виділяла НДМ, хоча їй самій їх вкрай не вистачало. Особливу увагу К.Мацієвич звертав на кредитний кооператив (ощадно-позичкове товариство "Згода"): *"Аби такі організації утворилися скрізь: в Польщі, Чехії, Німеччині, Франції, Австрії та інших країнах, а потім об'єдналися в якусь союзну організацію, то з цього б вийшло досить поважне діло. Ми в своєму Товаристві маємо капіталу коло 20 тис. леїв. Багато з ними зробити не можна, але коли б ми мали зв'язки з Польським Товариством, Чеським, то це б автоматично збільшувало б капітал і можливості як наші, так і цих Товариств"*²⁷. Це питання пов'язувалося і з діяльністю реконструйованого ДЦ УНР. В основу його фінансової діяльності, на думку голови НДМ, варто було б покласти трудовий і кооперативний принципи та припинити *"проїдання"* коштів Державної скарбниці. Гроші треба давати тільки у позичку і на заснування підприємств та кооперативів²⁸.

У листі від 19 липня 1923 р. Кость Адріанович повідомляв про необхідність працевлаштування інтернованих вояків Армії УНР. До часу ліквідації таборів для інтернованих (восени-взимку 1923 р.) він пропонував скласти *"план "демобілізації" і перерахування в запас з складенням мобілізаційних списків"* колишніх вояків, потім створити бюро праці при НДМ чи ФУТЛН, *"бо інакше всі наші військові розійдуться без зв'язку про меж себе і цим скористуються інші організації"*²⁹. Українська еміграція у Румунії відгукнулася на пропозицію С.Петлюри матеріально й організаційно підтримати справу створення спортивного центру. Повідомлялося також про спроби НДМ влаштувати на навчання у Румунську вищу військову школу кількох українських старшин³⁰.

У листах К.Мацієвича йшлося про підтримку місцевою колонією українських емігрантських видань *"Табора"*, *"Трибуна України"*, *"Український Сурмач"*. Проте як досвідчений видавець і редактор Кость Адріанович давав поради Симону Васильовичу щодо перетворення їх на самоокупні періодичні видання³¹.

К.Мацієвич інформував голову Директорії про плани української громади у Румунії запросити соратника С.Петлюри В'ячеслава Прокоповича для здійснення історичних студій про перебування у цій країні гетьманів України Івана Мазепи і Пилипа Орлика, пошук їхніх могил та залишених ними реліквій. Витрати на перебування науковця у Румунії та видання його монографії брала на себе тамтешня українська еміграція. К.Мацієвич при цьому сподівався, що В'ячеслав Костянтинівич звільнить його *"від частини обов'язків громадського порядку, які тепер на мене накладаються, за відсутністю тут у нас людей певного громадського національного стажу"*³².

Чимало уваги голова НДМ присвятив питанню організації і проведення Першої конференції української еміграції у Румунії та діяльності обраного нею Громадсько-допомогового комітету на чолі з К.Мацієвичем. На форумі вирішувалися якраз ті питання, які Кость Адріанович заздалегідь обговорював з Симоном Васильовичем: система самооподаткування, створення Національного центру і Національного фонду³³. Кость Адріанович порівняв рішення Першої конференції української еміграції у Румунії і Першого з'їзду української еміграції у

Польщі, визначивши їх спільні риси і відмінності³⁴.

Не оминув К.Мацієвич і таких дражливих питань, як розкладна діяльність більшовицьких агітаторів серед емігрантів, поширення чуток про безперешкодне повернення в Україну, організація більшовиками провокаційних повстанських загонів для виявлення справжніх повстанців, агітаційна акція посланців від генерала Ю.Тютюнника, відносини з російськими емігрантами у Румунії, переслідування біженців з боку румунської влади³⁵, арешти українських емігрантів, зокрема, сотника Я.Чайківського, та звинувачення їх у шпигунській діяльності на користь більшовиків, болгар або угорців³⁶.

Отже, листування К.Мацієвича з С.Петлюрою початку 1920-х рр. охоплює широке коло проблем, які стосуються не тільки питань міжнародного життя, зовнішньої політики УНР, діяльності її дипломатичних представництв, але і становища української еміграції у Румунії. Аналіз листів дає можливість визначити головні проблеми життєдіяльності української еміграції у цій країні, прослідкувати еволюцію їх виникнення та способів їх вирішення. Листування лідера української еміграції у Румунії з провідником української еміграції взагалі свідчить про співпадіння їхніх поглядів на справу організації життєдіяльності українства за кордоном та перспективи його боротьби за соборну і самостійну Україну.

¹Доманицький В. Кость Мацієвич (Замість вінка на могилу). - К., 1943; Власенко В. Штрихи до портрета Костя Мацієвича // Сумська старовина. - 1997. - №1. - С.25-30; Він же. Кость Мацієвич: штрихи до портрета // Вісник Львівської комерційної академії. Сер.: Гуманітарні науки. - Вип.4. - Львів, 2002. - С.67-78; Єник Л.І. К.А.Мацієвич - науковець, дипломат, громадсько-політичний діяч // Український історичний журнал. - 2007. - №1. - С.125-135 та інші.

²Матвієнко В., Головченко В. Історія української дипломатії ХХ століття у постатях. - К., 2001. - С.78-82; Власенко В.М. Агроном і дипломат. Штрихи до біографії Костя Мацієвича // Політика і час. - К., 2002. - №10. - С.78-86; Табачник Д. Історія української дипломатії в особах. - К., 2004. - С.210-227; Він же. Українська дипломатія: нариси історії (1917-1990 рр.). - К., 2006. - С.278-297; Соловійова В.В. Дипломатична діяльність українських національних урядів 1917-1921 рр.: Монографія. - К., 2006. - С.146-149, 187-188 та інші.

³Стрілець В.В. Українська радикально-демократична партія: витоки, ідеологія, організація, діяльність (кінець ХІХ - 1939 рік). - К., 2002. - 361 с.

⁴Троциньський В.П. Міжвоєнна українська еміграція в Європі як історичне і соціально-політичне явище. - К., 1994. - С.71-72, 79-81; Піскун В. Політичний вибір української еміграції (20-ті роки ХХ століття). - К., 2006. - С.298-300; Власенко В.М. Кость Мацієвич і Український республікансько-демократичний клуб у Празі // Рідна мова. - Варшава, 2007. - №7. - С.60-67; Він же. Кость Мацієвич на чолі філії Українського товариства Ліги Націй у Бухаресті (1922-1925) // Український вимір. Зб. матеріалів міжнар. наук. конф. - Вип.6. - Ніжин, 2007. - С.82-85 та інші.

⁵Кабанов В.В. Школа Чайнова, или организационно-производственное направление русской экономической мысли // История СССР. - М., 1990. - №6. - С.86-99; Горкіна Л.П., Тимочко Н.О. Історичні витоки та методологічні засади кооперативної школи О.В.Чаянова // Історія народного господарства та економічної думки Української РСР. - К., 1991. - Вип.25. - С.71-78; Винар Б. Матеріали до історії економічних дослідів (1919-1964). - Мюнхен, 1965; Те саме // Винар Б. Економічний колоніалізм в Україні та інші праці. - Нью-Йорк; Львів; Париж, 2005. - С.143-273; Злутко С. Українська економічна думка. Постаті і теорії. - Львів, 2004. - С.309-312; Власенко В.М. Науковий доробок К.Мацієвича на сторінках петербурзького журналу "Земское дело" // Проблеми історії України ХІХ - початку ХХ ст. - К., 2005. - Вип.Х. - С.180-190 та інші.

⁶Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (далі - ЦДАВОВУ). - Ф.3892. - Оп.1. - Спр.36. - Арк.65; Савченко В.А. Симон Петлюра. - Харьков, 2006. - С.18-20.

⁷Мацієвич К. На земській роботі // Збірник пам'яті Симона Петлюри (1879-1926) / Репринтне видання 1930 р. (Прага). - К., 1992. - С.195-202.

⁸Петлюра Симон. Статті. Листи. Документи. - Т.ІІ. - Нью-Йорк, 1979. - С.368-369; Т.ІІІ. - К.: Вид-во ім.Олени Теліги, 1999. - С.188-191, 235, 384; Т.ІV. - К.: ІПТ Сергійчук М.І., 2006. -

С.509-514, 589-598, 608-614, 620-639, 647-651; Військово-історичний альманах. - К., 2001. - Ч.1. - С.142-145; Пам'ять століть. - К., 2001. - №4. - С.24-48;

⁹Власенко В.М. Невідомі листи Костя Мацієвича до Симона Петлюри 1920 р. // Пам'ятки: археографічний щорічник. - К., 2009. - Т.9. - С.83-110.

¹⁰Троцинський В.П. Міжвоєнна українська еміграція в Європі як історичне і соціально-політичне явище. - С.20.

¹¹ЦДАВОВУ. - Ф.3696. - Оп.2. - Спр.7. - Арк.207зв.

¹²Там само. - Арк.236-236зв.

¹³Там само. - Арк.235зв.

¹⁴Там само. - Арк.239-239зв.

¹⁵Там само. - Арк.268.

¹⁶Там само. - Арк.301-301зв.

¹⁷Там само. - Арк.305зв.

¹⁸Там само. - Арк.298зв.

¹⁹Там само. - Арк.298-298зв.

²⁰Там само. - Арк.299.

²¹Там само.

²²Там само. - Арк.303зв-304.

²³Більш докладно про це див.: Власенко В.М. Надзвичайна дипломатична місія УНР в Румунії - організатор громадсько-політичного життя української еміграції // Сумська старовина. - 2008. - №XXV. - С.76-84.

²⁴ЦДАВОВУ. - Ф.3696. - Оп.2. - Спр.7. - Арк.299зв-300.

²⁵Більш детально про ФУТЛН див.: З історії виникнення Філії Українського Товариства Ліги Націй у Бухаресті (до 85-річчя з дня заснування громадської організації української еміграції в Румунії) / Передмова, упорядкування та коментарі В.М.Власенка // Сумська старовина. - 2007. - №№XXI-XXII. - С.79-103; Власенко В.М. Кость Мацієвич на чолі філії Українського товариства Ліги Націй у Бухаресті (1922-1925)... - С.82-85.

²⁶Про заснування Громадсько-допомогового комітету див.: Власенко В. Перша конференція української еміграції у Румунії (до 85-річчя з дня заснування Громадсько-допомогового комітету української еміграції у Румунії) // Українознавство - 2008. Календар-щорічник. - К., 2007. - С.172-178.

²⁷ЦДАВОВУ. - Ф.3696. - Оп.2. - Спр.7. - Арк.302зв.

²⁸Там само. - Арк.306.

²⁹Там само.

³⁰Там само. - Арк.335.

³¹Там само. - Арк.306зв.

³²Там само. - Арк.428.

³³Там само. - Арк.308зв.

³⁴Там само. - Арк.334-334зв.

³⁵Там само. - Арк.307зв, 334зв.

³⁶Там само. - Арк.410-411.

Власенко В.Н.

Переписка К.Мацієвича с С.Петлюрой 1920-1923 гг. как источник по истории украинской эмиграции в Румынии

Охарактеризована діяльність української еміграції в Румунії через призму переписки К.Мацієвича с С.Петлюрой 1920-1923 гг.

Vlasenko V.M.

Correspondence of K.Matzevych with S.Petliura 1920-1923 as a source of history of Ukrainian emigration in Romania

The activity of Ukrainian emigration in Romania through the correspondence of K.Matzevych and S.Petliura in 1920-1923 is characterized in the article.